

Türk Kadınına Muhtar Olma Hakkı Tanınması

Muhammet Yıldız

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize, 53100, Türkiye

Takvim-i Vekayi

ISSN: 2148-0087

Basım Tarihi: 7 Temmuz 2013 / 28 Şaban 1434

Cilt: 1 No: 1 Sayfa: 1-6 (2013)

SLOI: <http://www.sloi.org/sloi-name-of-this-article>

Sorumlu Yazar; E-mail: muhammet.yildiz@erdogan.edu.tr

ÖZET Siyasi haklar konusunda Türk kadını, Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile birlikte önemli haklar kazanmıştır. İlk olarak 1930 belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı kazanan Türk kadını, sonrasında muhtar olabilme hakkını elde etmiştir. Bu çalışmada, Türk kadınının ihtiyar heyeti ve muhtar olabilme hakkını kazanma süreci işlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Gül Esin Hanım, İlk Muhtar, Siyaset.

Recognition About Turkish Women to be Mukhtar

Muhammet Yıldız

Recep Tayyip Erdoğan University, Rize, 53100, Turkey

Takvim-i Vekayi

ISSN: 2148-0087

Published: 7 July 2013 / 28 Şaban 1434

Vol: 1 No: 1 Page: 1-6 (2013)

SLOI: <http://www.sloi.org/sloi-name-of-this-article>

Correspondence; E-mail: muhammet.yildiz@erdogan.edu.tr

ABSTRACT As regards political rights, Turkish women have gained important rights with the declaration of the Republic. Firstly, the Turkish woman who won the right to be elected and elected in the 1930 municipal elections has the right to become a mukhtar afterwards. In this study, the process of gaining the right to become an elderly delegation and headman of a Turkish woman has been carried out.

Keywords: Ms. Gül Esin, First Mukhtar, Politics.

1. GİRİŞ

Türk kadını Tanzimat'tan Cumhuriyete kadar siyasete katılım konusunda en fazla tartışma konusu olan bir düzlemde yer almıştır. Özellikle 1. Dünya Savaşı ve Millî Mücadele dönemi bu tartışmaların ana kaynağını oluşturmuştur. Çünkü Türk kadınının o dönemlerde yapmış olduğu başarı dolu serüveni kendilerinin ülke meselelerine katılımı noktasında bir temel oluşturmuştur. Özellikle Mondros Mütarekesi ve sonrasında ülkede başlayan işgallere ilk tepkiyi veren Türk kadını olmuştur¹. Yurdun değişik bölgelerinde işgallerin haksızlığı sebebiyle mitingler (Şekil 1.) tertip eden kadınlar vatan bekasının her manada savunulacağı noktasında görüş beyan etmişlerdir².

*Şekil 1. Milli Mücadele Dönemi'nde İstanbul Sultan Ahmet Mitingi
(13 Ocak 1920) (TBMM Arşivi)*

¹ Leyla Kaplan, "Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)", Ankara, 1998, s. 71; Zerrin Ediz, "Kadınların Tarihine Giriş (Hititlerden Günümüze)", İstanbul, Aralık 1995, s. 115.

² Hadisat, 21 Mayıs 1919, S. 141, s.1; İkdâm, 21 Mayıs, 1919, S. 8003, s.3; Kemal Arıburnu, "Millî Mücadele'de İstanbul Mitingleri", Ankara, 1951, s. 12-63, Hacı Murat Arabacı, "Millî Mücadele Safhasında Halide Edip Adıvar'ın Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Atatürk", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2007, S. 19, s. 276.

Bu bağlamda düşünülduğünde kadınların siyasete katılımı çok önemli bir konu olarak gerekli görülmüş ve sırasıyla kadınlar siyasi haklarını almışlardır. 1930 yılında ilk olarak Belediye seçimlerinde³ seçme ve seçilme hakkını kazanan Türk kadını, daha sonrada muhtar olabilme hakkını elde etmek için çalışmalara başlamıştır. Ayrıca bu süre zarfında, Kadınlar Halk Fırkası ve sonrasında Türk Kadınlar Birliği Cemiyeti'nin yaptığı özverili çalışmalar Türk kadınının siyasete girişinde önemli bir yer tutmuştur.

2. KADINLARA MUHTAR OLMA HAKKININ VERİLMESİ

Belediye seçimleri öncesinde seçimlere katılma hakkını kazanan Türk kadını, 1930 seçimlerinden üç yıl sonra da köyler ve mahallelerde muhtar olabilme hakkını elde etmiştir. 1924 Köy yasasının bazı maddelerinin parlamentoda değiştirilmesi ile bu hakka haiz olan Türk kadını ikinci siyasi zaferini de bu şekilde kazanmıştır.

1924'te "Köy Yasası 1933 tarihinde 442 Sayılı Köy Kanun ile şu şekilde değiştirildi⁴:

1. Madde: 442 Sayılı Köy Kanunu'nun 20. Maddesi için her köyde bir köy derneği, bir köy muhtarı, birde ihtiyar meclisi bulunur. Köyde 24. maddeye göre köy muhtarını ve ihtiyar meclisi üyelerini seçmeye hakkı olan kadın ve erkek köylülerin toplanmasına köy derneği derler. köy muhtarı ve ihtiyar meclisi üyeleri doğrudan doğruya köy derneği tarafından ve köylü kadın ve erkekler arasından seçilir. Köy muhtarı ihtiyar meclisinin başıdır.

2. Madde: 442 Sayılı Köy Kanunu'nun 30. Maddesi için Karı, koca, ana, baba, kız, oğul, güvey ve kardeşlerin ihtiyar meclisinde üye olarak bir arada bulunmaları yasaktı. Bunların seçilmiş olduğu görülür ise, içlerinden en çok sayı kazanmış olan kadın veya erkek üyelikte bırakılır. Sayıları beraber olursa evli olan, ikisi de evli ise, yaşı büyük

³ TBMM Zabıt Ceridesi, III/17, s. 25-26.

⁴ TBMM Zabıt Ceridesi, IV/17, s. 48-57.

olan, yaşları da eşit ise çocuğu çok olan üye olarak tercih edilir. Çocuk sayısı da aynı ise, kura çekilerek, kurada adı ilk çıkan üyeliğe seçilirdi.

Köy yasasının 26 Ekim 1933'te⁵ çıkarılması sonrasında yapılan seçimlerde Türkiye'nin ilk kadın muhtarı seçildi. Aydın'ın Çine İlçesi, Demirdere Köyünde muhtar seçimini, Gül Esin Hanım (Şekil 2) adlı genç bir kadın tüm erkek rakiplerini geride bırakarak kazanırken, böylece Türkiye'nin ilk kadın muhtarı olma sıfatını da aldı⁶.

İlk kadın muhtar: Gül Hanım

26 Ekim 1933'te, 7 Nisan 1924 tarihli Köy Kanunu'nda yapılan bir değişiklikle, köy muhtarlarının köyde yaşayan kadın ve erkekler arasından seçilebileceği öngörüldü.

O yıl, Aydın'a bağlı Çine İlçesi'nin Demirdere Köyü'nde yapılan seçimlerde muhtarlığa adaylığını koyan Gül (Esin) Hanım seçimi kazandı (solda; Gül Hanım annesiyle birlikte).

Şekil 2. Türkiye'nin ilk kadın muhtarı Gül Hanım (1933)
(Popüler Tarih Dergisi)

Sonuç olarak ülkede kadınlarında katıldığı ilk muhtarlık seçimleri yapıldı ve Türkiye'nin ilk kadın muhtarı seçildi. Ayrıca bu dönemde Ankara Kazan Köyü'nde yapılan seçimlerde de Satı Çırpan Hanım

⁵TBMM Zabıt Ceridesi, IV/17, s. 48-57.

⁶Ertan Ünal, "Kadınlar Yönetimde: İlk Kadın Muhtar: Gül Hanım", Popüler Tarih, Ekim 2003, S. 38, s. 43.

muhtar olarak seçildi ve Türkiye'nin ilk kadın muhtarlarından olma unvanını kazandı⁷.

3. SONUÇ

Milletlerin tarihine bakıldığında kadınsız bir toplumun ileri bir seviyeye gelmesi söz konusu bile olmamıştır. Vücudun bir bölümünü alıp diğer bir bölümünü almadığımızda işlevini yitirecek olan vücut mekanizması gibi toplumlarda kadın ve erkek eşitliği noktasında eşit seviye de olmalıdır. Ekonomide siyasette ticarete üretimde ve çalışma hayatında birliğin sağlanması bir toplumun geleceğini inşa etmesinde zorunluluktur. Konumuz itibariyle de bu birliktelik yerelden genele doğru olmalıdır. Bu bağlamda 1933 yılında yasalaşan kadınların muhtar olabilme hakkı bu tezimizi doğrulamaktadır.

Kaynaklar

- Arabacı, H. M. (Aralık 2007). Milli Mücadele Safhasında Halide Edip Adıvar'ın Faaliyetleri ve Mustafa Kemal Atatürk. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 19, s. 276.
- Arıburnu, K. (1951). Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri. Ankara, s. 12-63.
- Ediz, Z. (Aralık 1995). Kadınların Tarihine Giriş (Hititlerden Günümüze). İstanbul, s. 115.
- Hadisat (21 Mayıs 1919). s. 141, 1; İkdam, (21 Mayıs, 1919). s. 8003, s. 3.
- Kaplan, L. (1998). Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960), Ankara, s. 71.
- Yıldız, M. (2012). Türkiye'de Kadın Haklarının Siyasi Gelişimi (1923-1950), Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- TBMM Zabıt Ceridesi, III/17, s. 25-26.
- TBMM Zabıt Ceridesi, IV/17, s. 48-57.
- Ünal, E. (2003). Kadınlar Yönetimde:İlk Kadın Muhtar: Gül Hanım *Popüler Tarih*, s. 38, s. 43.
- Ünal, E. (2003). Kadınlar Yönetimde:İlk Kadın Muhtar: Gül Hanım *Popüler Tarih*, s. 43, s. 44.

⁷ E. Ünal, "Kadınlar Yönetimde:İlk Kadın Muhtar: Gül Hanım", s. 43-44; Satı kadın daha sonra yapılacak olan 8 Şubat 1935 Seçimlerinde TBMM'ye ilk kadın milletvekili olarak da girecektir.